

Populärkulturens påverkan i fritidshemmet

**En kvalitativ studie på populärkulturens inverkan
på elevers sociala samspel i fritidshemmets
verksamhet**

Av: Saga Alshuily & Sandra Aydin

Handledare: Erik Wallrup

Södertörns högskola | Lärarutbildningen

Grundlärarutbildning med interkulturell profil med inriktning mot Fritidshem 180hp

Självständigt arbete 15hp

VT25

SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA | STOCKHOLM
sh.se

Abstract – The influence of popular culture in the after-school center

The purpose of this study is to examine how popular culture affects children's social interactions in Swedish school-age educare. The study begins by describing how the increase in popular cultural expressions in children's daily lives can affect their social interactions and relationships. Previous research suggests that popular culture can be used as an inclusive resource, but can also be a factor in exclusion between children if they do not have knowledge or access to these expressions. The theoretical starting point used in this study is the perspective of situated learning and the concept of communities of practice, which clarify how social participation and learning are seen within meaningful contexts. Using a qualitative approach, semi-structured interviews have been conducted with four school-age educare educators and four children at two different schools. The analysis was conducted based on a thematic analysis. The results of the study show that popular culture plays a significant role in children's social interaction with each other. Common interests in popular cultural references and expressions can increase inclusion between children, but on the other hand can risk children being excluded if they do not share the same popular cultural interests. The leisure educators express that popular culture can function as a kind of tool for participation, but also as something that requires active educational planning. It is emphasized in the discussion that integrating popular cultural expressions and references into school-age educare is important for promoting learning and inclusion. This study highlights the need for educators and teachers to increase their understanding of children's popular cultural expressions and references, both in practice and education.

Keywords: school-age educare, situated learning, community of practice, popular culture, social interaction, inclusion, exclusion

Sammanfattning

Denna studies syfte är att undersöka hur populärkultur påverkar elevernas sociala samspel i fritidshemmets verksamhet. Inledningsvis beskrivs det hur ökandet av populärkulturella uttryck inom elevers dagliga liv kan påverka deras gemenskap och relationer. Den tidigare forskningen tyder på att populärkultur kan användas som en inkluderande resurs, men kan även vara en faktor till exkludering mellan elever om de inte har kunskap eller tillgång till dessa uttryck. Den teoretiska utgångspunkten som förekommer inom denna studie är perspektivet situerat lärande samt begreppet praktikgemenskaper, som tydliggör hur socialt deltagande och lärande ser inom meningsfulla sammanhang. Med hjälp av en kvalitativ ansats har det genomförts semistrukturerade intervjuer med fyra fritidspedagoger och fyra elever på två olika skolor. Analysen genomfördes utifrån en tematisk analys. Studiens resultat visar att populärkultur spelar en befintlig roll inom elevernas sociala samspel med varandra.

Gemensamma intressen inom populärkulturella referenser och uttryck kan öka samhörigheten mellan elever, men kan på andra sidan riskera att elever exkluderas om de inte delar samma populärkulturella intressen. Fritidspedagogerna uttrycker att populärkultur kan fungera som ett slags verktyg för delaktighet, men även som något som kräver aktivt medveten pedagogisk planering. Det framhålls i diskussionen att integrering av populärkulturella uttryck och referenser i fritidshemmets verksamhet är viktigt för att främja lärande och inkludering. Denna studie belyser behovet av att pedagoger och lärare ökar deras förståelse för elevers populärkulturella uttryck och referenser, både inom praktik och utbildning.

Nyckelord: fritidshemmet, situerat lärande, praktikgemenskap, populärkultur, social samspel, exkludering

Innehållsförteckning

1. Inledning och bakgrund	5
1.1. <i>Populärkultur definition</i>	5
2. Syfte och frågeställning	6
3. Tidigare forskning	6
3.1. <i>Att skapa sig själv och andra – populärkultur i fritidshemmets vardag</i>	6
3.2. <i>Populärkultur som kunskapskälla i förskolan</i>	7
3.3. <i>New Concepts of Play and the Problem of Technology, Digital Media and Popular-Culture Integration with Play – Based Learning in Early Childhood Education</i>	8
3.4. <i>Images of Play Experiences through a Child's Lens: An Exploration of Play and Digital Media with Young Children</i>	9
4. Teoretiskt perspektiv	10
4.1. <i>Teoretiskt val och begrepp</i>	10
4.2. <i>Praktikgemenskaper inom fritidshemmet</i>	10
4.3. <i>Populärkulturens påverkan på elevers sociala normer</i>	11
5. Undersökningsmaterial och metod	12
5.1. <i>Urval</i>	12
5.2. <i>Datainsamlingsmetoder</i>	13
5.3. <i>Forskningsetik</i>	13
5.4. <i>Analysmetod</i>	14
6. Resultat och Analys	15
6.1. <i>Fritidspedagogers syn på elevernas populärkulturella användning inom sociala samspelet</i>	16
6.2. <i>Populärkulturens inkludering och exkludering</i>	18
6.3. <i>Fritidspedagogers integrering av populärkultur i fritidshemmet</i>	20
6.4. <i>Elevers syn på populärkultur</i>	22
6.5. <i>Inkludering och exkludering</i>	24
7. Diskussion	26
7.1. <i>Slutsatser</i>	28
7.2. <i>Metodkritik</i>	29
8. Referenslista	31
Bilaga 1	33
Bilaga 2	34

1. Inledning och bakgrund

Denna studie undersöker hur populärkultur påverkar elevernas sociala samspel inom fritidshemmets verksamhet samt vilken roll den kan spela för att skapa en inkluderande och engagerande miljö. Populärkulturen ger barn möjlighet att dela kunskaper och erfarenheter med varandra, vilket gör den till en central del av många barns vardag. I fritidshemmet är det ofta inom dessa miljöer som barn utvecklar sina sociala färdigheter och bygger relationer, där deras samtal och lekar ofta speglar aktuella filmer, sociala medier, spel och musik. Populärkulturen fungerar som en gemensam referenspunkt, där teman och beteenden från dessa kulturella uttryck snabbt kan bli normer och ideal inom vänskapskretsar (Danesi 2021, s. 284).

För att förstå hur populärkultur påverkar barnens sociala interaktioner är det viktigt att analysera det komplexa sambandet mellan hur elevers värderingar formas och den populärkulturen som finns. En djupare insikt i dessa samband kan ge värdefulla perspektiv för fritidspedagoger. Genom att studera både fritidspedagogers och elevers perspektiv strävar vi efter att få en djupare förståelse för hur populärkulturella element kan användas som verktyg för att främja social gemenskap, samarbete och förståelse mellan eleverna. Detta inkluderar att utforska hur populärkultur kan integreras i det pedagogiska arbetet för att skapa en inkluderande och engagerande miljö, samt att belysa de möjligheter och utmaningar som finns i detta.

Genom att analysera dessa perspektiv kan man även förstå hur populärkulturen hjälper barn att navigera i en komplex social värld. Att använda populärkulturella referenser kan fungera som en bro till elevernas intressen och erfarenheter, men det är också viktigt att identifiera de begränsningar och utmaningar som kan uppstå. Studien syftar till att belysa vilka möjligheter och utmaningar som finns med att använda populärkulturella element som verktyg för att främja samarbete, social gemenskap och inkludering i fritidshemmets verksamhet.

1.1. Definition av populärkultur

Populärkultur kan definieras på flera olika sätt och utgör en betydande del av barns och ungas liv i dagens samhälle och har en stark påverkan på deras identitetsutveckling och sociala

interaktioner (Edwards 2016, s. 514). I denna studie definieras populärkultur som en sammansatt form av sociala medier, spel, filmer och musik, som tillsammans formar barnens värderingar och samtida samhällstrender. Populärkultur är ständigt närvarande och bidrar till att forma hur barn ser på sig själva och sin plats i världen. De är omgivna av en mängd kulturella uttryck som inte bara erbjuder underhållning, utan också blir centrala för deras sociala interaktioner. Med ökande tillgång till digitala plattformar får barn och unga en bredare palett av kulturella referenser att inspireras av (Jansson & Wallner 2023, s. 66).

2. Syfte och frågeställning

Denna studie undersöker om och hur populärkultur kan påverka elevers sociala samspel inom fritidshemmets verksamhet. Genom att analysera hur olika uttryck inom populärkulturen – som exempelvis sociala medier, spel, filmer och musik – kan forma eller bidra till interaktioner mellan elever, är studiens syfte att öka förståelsen för hur populärkultur påverkar elevers sociala utveckling. Denna studie belyser även hur fritidspedagoger kan använda sig av populärkulturen som en värdefull resurs som kan hjälpa till att främja positiva sociala interaktioner och relationer inom fritidshemmets verksamhet. För att syftet av denna studie ska kunna besvaras, kommer följande frågeställning att undersökas:

- Hur påverkar populärkultur elevers sociala samspel med varandra inom fritidshemmets verksamhet?

3. Tidigare forskning

Följande vetenskapliga artiklar syftar till att belysa vikten av att studera populärkulturens påverkan på socialt samspel i fritidshemmet, samt att lägga grunden för en djupare förståelse av detta komplexa fenomen. Genom att analysera tidigare forskning kan vi få värdefulla insikter som bidrar till vår egen studie av fenomenet.

3.1. Att skapa sig själv och andra – populärkultur i fritidshemmets vardag

Artikeln ”Att skapa sig själv och andra – populärkultur i fritidshemmets vardag” av Magnus Jansson och Lars Wallner analyserar hur populärkultur påverkar barnens sociala interaktioner i svenska fritidshem. Genom fältobservationer av 47 barn i årskurs 2 och 3 har forskarna använt en etnografisk metod för att utforska barnens interaktion med populärkulturella element (Jansson & Wallner 2023, s. 66–67).

Studien organiserades kring två teman. Det första temat, ”Uttryck för populärkulturell konsumtion”, belyser hur barnens klädval och användning av populärkulturella symboler fungerar som verktyg för självuttryck och identitetsskapande. Genom att följa specifika moden och referera till populära fenomen signalerar barnen sin tillhörighet till olika grupper, vilket stärker sociala band (Jansson & Wallner 2023, s. 72–73). Det andra temat, ”Sociala medier som en del av barns populärkultur”, fokuserar på hur barnen använder plattformar som TikTok för att forma sina sociala relationer och identiteter, trots åldersgränser. Dessa interaktioner påverkar hur de relaterar till varandra i fritidshemmet och skapar både möjligheter och utmaningar (Jansson & Wallner 2023, s. 74–75).

Studien visar att populärkultur är central i barnens liv i fritidshemmet och används för att skapa sociala attribut och navigera mellan kulturer. Fritidspedagoger har en utmaning i att förstå och hantera dessa referenser, särskilt när det gäller sociala mediers risker (Jansson & Wallner 2023, s. 68–69). Författarna föreslår att fritidshemspersonal bör engagera sig i barnens populärkulturella intressen för att stödja deras utveckling. Artikeln kan därför fungera som en bakgrund för vår egen forskning om hur populärkultur påverkar barns sociala samspel i fritidshemmet.

3.2. Populärkultur som kunskapskälla i förskolan

Helene Dahlström (2023, s. 61) undersöker förskollärares syn på populärkultur som en resurs inom förskoleundervisningen. Detta kan ge insikter om hur påverkan sträcker sig till fritidshemmets verksamhet, särskilt när det gäller elevernas sociala samspel. Dahlström hävdar att när pedagoger integrerar barnens intressen och aktuella kulturella fenomen i undervisningen, kan detta leda till ett mer lustfyllt och engagerat lärande. Genom att arbeta med teman som barnen finner intressanta, ökar delaktigheten och främjas en positiv lärandemiljö.

I fritidshemmet kan populärkultur fungera som en gemensam nämnare som underlättar interaktion mellan eleverna. När barn delar intressen som filmer, serier eller spel, skapas en plattform för socialt samspel och kommunikation, vilket kan bidra till att bygga relationer och stärka grupper, vilket är centralt för den sociala utvecklingen (Dahlström 2023, s. 62).

Dahlström påpekar att populärkultur också kan vara en väg in i litteracitet och att pedagoger bör hållas informerade om aktuella trender för att kunna engagera barnen effektivt. I fritidshemmet kan detta innebära att skapa aktiviteter som relaterar till populära teman, vilket kan stimulera diskussioner och samarbeten mellan barnen. Samtidigt måste man vara medveten om de utmaningar som kan uppstå, såsom ojämlik tillgång till teknik, vilket kan leda till att vissa barn känner sig utanför eller exkluderade från gemenskapen (Dahlström 2023, s. 65).

Artikeln tar även upp vikten av kritisk reflektion kring normer och stereotyper inom populärkultur. Genom att diskutera dessa ämnen kan barnen vidga sina perspektiv och utveckla en djupare förståelse för sociala sammanhang. I fritidshemmets verksamhet kan pedagoger spela en avgörande roll genom att initiera samtal och aktiviteter som uppmuntrar barnen att tänka kritiskt kring de budskap och bilder av verkligheten som populärkulturen presenterar (Dahlström 2023, s. 77).

3.3. New Concepts of Play and the Problem of Technology, Digital Media and Popular-Culture Integration with Play-Based Learning in Early Childhood Education

Susan Edwards artikel tar upp viktiga utmaningar och möjligheter när det kommer till att integrera teknik, digitala medier och populärkultur i lekbaserat lärande inom skolans utbildning. Hon påpekar att traditionella utbildningsmetoder ofta missar att ta hänsyn till de aktuella lek- och lärandeupplevelser som barn har, vilka är starkt påverkade av populärkultur och digitala inslag (Edwards 2016, s. 513).

En central del av Edwards studie är att istället för att enbart fokusera på lärarnas syn på teknik, bör man utforska nya sätt att definiera lek. Ett exempel på detta är ”web-mapping”, ett verktyg som visuellt illustrerar hur traditionell och digital lek samverkar. Genom att använda

web-mapping kan pedagoger bättre observera och planera lärandeaktiviteter som speglar barnens intressen, både i den fysiska och digitala världen (Edwards 2016, s. 514).

Resultaten från ett projekt med förskollärare visar att web-mapping inte bara ökar förståelsen för barnens intressen, utan också uppmuntrar inkluderande metoder och medveten undervisning (Edwards 2016, s. 527). Detta kan kopplas till hur populärkultur påverkar elevers sociala samspel i fritidshemmets verksamhet. Genom att integrera populärkulturella referenser och digitala medier i lärandeaktiviteter kan barnen relatera till varandras erfarenheter, vilket främjar social interaktion och samarbete.

3.4. Images of Play Experiences through a Child's Lens: An Exploration of Play and Digital Media with Young Children

Angela Eckhoffs artikel erbjuder en djupgående insikt i hur små barn integrerar digitala medier i sina lekar och kreativa processer, vilket i sin tur belyser hur populärkultur påverkar deras sociala interaktioner inom fritidshemmet. En central punkt i hennes forskning är att digitala medier har blivit en oundgänglig del av både populärkulturen och barnens vardag. Eckhoff visar hur barn använder digitala bilder i sitt lekande, där dessa bilder fungerar som en gemensam referensram för social interaktion. Genom att dela och skapa innehåll inspirerat av populära filmer, spel och sociala medier kan barn bygga relationer och stärka sina sociala nätverk (Eckhoff 2017, s. 115).

Dessutom belyser barnens användning av bilder i lek hur de formar och uttrycker sina identiteter. Populärkulturen erbjuder barn verktyg för att förstå och utforska sina roller inom sociala sammanhang. När barn refererar till populärkulturella fenomen i sina lekar, får de möjlighet att samarbeta och förhandla om roller och berättelser, vilket ytterligare förstärker deras sociala samspel (Eckhoff 2017, s. 115).

Artikeln framhäver också vikten av att respektera barns perspektiv och röster, vilket är avgörande i relation till populärkultur (Eckhoff 2017, s. 128). Genom att uppmuntra barn att dela sina erfarenheter och åsikter om populärkulturella fenomen kan pedagoger få en djupare förståelse för hur dessa influenser formar barns sociala interaktioner och hur de navigerar i sina sociala världar.

4. Teoretiskt perspektiv

I denna del presenteras den teoretiska utgångspunkten som kommer att användas under analysen av den insamlade empirin, vilket är perspektivet situerat lärande med fokus på begreppet praktikgemenskaper. Lev Vygotskijs teori om perspektivet situerat lärande lyfter fram hur lärande kan ske genom kontextuella och sociala sammanhang, jämfört med den individuella kognitiva utvecklingen som sker ensam. Lärandet inom fritidshemmets verksamhet är tätt förknippat med deltagande och interaktioner inom olika gemenskaper, och här kan populärkultur ses som en gemensam referenspunkt samt en sammanhållande faktor när det gäller det sociala samspelet mellan elever (Holmberg 2021, s. 63–64).

4.1. Teoretiskt val och begrepp

Perspektivet situerat lärande innebär att förståelse och kunskap kan utvecklas genom att aktivt delta i sociala praktiker. Kunskap är i sig inte någon abstrakt enhet som skickas vidare från person till person, utan istället är det något som kan uppstå genom gemensamma interaktioner och erfarenheter inom specifika sammanhang (Holmberg 2021, s. 63–64).

Utifrån denna förståelse är då praktikgemenskaper centrala. Praktikgemenskaper innebär att det finns en social grupp där deltagarna, utifrån gemensamma aktiviteter samt delat engagemang, kan utveckla färdigheter, kunskaper och en delad förståelse för aktuella normer och uttryck. Dessa praktikgemenskaper inom fritidshemmets verksamhet kan formas genom aktiviteter och intressen kopplade till populärkulturella referenser, som exempelvis kan uppstå genom påhittade leker inspirerade av musik, digitala spel eller TV-serier. Deltagarna i den specifika praktikgemenskapen kan ständigt förhandla om dess struktur och innehåll, vilket kan betyda att elevernas positionering av sig själv och andra inom det sociala samspelet, påverkas av populärkulturella normer och uttryck (Holmberg 2021, s. 65–66).

4.2. Praktikgemenskaper inom fritidshemmet

Fritidshemmets verksamhet som en social arena är ett exempel på en övergripande praktikgemenskap, men den är också en plats för andra mindre gemenskaper som utvecklas och samexisterar. Populärkulturen kan fungera som en bro mellan elever, vilket kan skapa en

sammanhängande grund för sociala interaktioner. När elever refererar till populärkulturella uttryck, som exempelvis aktuella trender inom sociala medier eller karaktärer från en populär TV-serie, kan de konstruera gemensamma betydelser samt förmedla tillhörighet till olika grupper. Utifrån detta kan populärkultur bidra med någon form av påverkan på både exkluderings- och inkluderingsprocessen inom fritidshemmets verksamhet, då det kan förekomma vissa elever som känner gemenskap med andra elever, medan det finns andra som exkluderas beroende av deras uppfattning av aktuella populärkulturella referenser (Holmberg 2021, s. 68–69).

Deltagarna inom praktikgemenskaper utvecklar både ett gemensamt språk och en gemensam förståelse, vilket speglas av hur eleverna använder sig av populärkulturella uttryck och referenser för att förhandla och skapa sin sociala verklighet. Begreppet legitimt perifert deltagande syftar till nya deltagare i en specifik praktikgemenskap som i början deltar genom att främst observera och sedan gradvis öka sitt engagemang, vilket gör dem till centrala aktörer i den specifika gemenskapen (Holmberg 2021, s. 69–70). Ett exempel på detta kan vara att vissa elever får den ledande rollen inom en gemenskap på grund av deras populärkulturella kunskap, jämfört med andra elever som är mer perifera deltagare som stegvis ökar denna kunskap utifrån observationer samt deltagande.

4.3. Populärkulturens påverkan på elevers sociala normer

Eftersom praktikgemenskaper inte är förutbestämda, utan istället ständigt förändras av deltagarna, spelar populärkulturen en viktig roll i hur elever etablerar beteendemönster och sociala normer inom fritidshemmets verksamhet. Elevers interaktioner med populärkulturella referenser och uttryck kan bidra med en insikt i hur de skapar relationer med andra samt skapar sina identiteter. Detta kan exempelvis speglas i hur elever inom fritidshemmets verksamhet organiserar sina lekar genom populärkulturella referenser och uttryck eller när de jämför samt diskuterar olika karaktärer och medier (Holmberg 2021, s. 70–73).

Inom praktikgemenskaper finns det en central aspekt där deltagarna utifrån gemensamma språkliga praktiker och erfarenheter skapar en delad repertoar (Holmberg 2021, s. 66), vilket syftar på specifika handlingar, artefakter, uttryck och ord som tillhör deltagarnas gemensamma intressen. Utifrån en fritidshemskontext kan detta leda till att elever

kommunicerar med hjälp av populärkulturella referenser och uttryck, vilket kan utveckla en känsla av delad förståelse och samhörighet. På andra sidan kan denna aspekt bidra till exkludering eftersom de elever som inte har samma kunskap om popkulturella referenser och uttryck som de andra, kan riskera att exkluderas från olika gemenskaper.

Genom att använda oss av perspektivet situerat lärande samt begreppet praktikgemenskaper, ökar vi vår förståelse för vilken roll populärkulturen har över elevers sociala samspel med varandra inom fritidshemmets verksamhet. Praktikgemenskaper förändras och skapas ständigt utifrån sociala interaktioner, då populärkulturella referenser hjälper till att forma gemensamma relationer, identiteter och erfarenheter. Perspektivet situerat lärande kan bidra till en nyanserad bild av hur elever kan använda sig av populärkulturella referenser för att skapa mening i deras dagliga interaktioner med varandra, förhandla om sociala positioner samt skapa tillhörighet. Ett stadium av dessa processer inom fritidshemmets verksamhet kan ge värdefulla insikter i hur elevers sociala samspel med varandra kan stödjas genom att populärkulturella referenser inkluderas och uppmuntras i det dagliga pedagogiska arbetet.

5. Undersökningsmaterial och metod

För att frågeställningen för denna studie ska kunna besvaras, kommer en kvalitativ forskningsansats att användas. Valet av denna metod beror på att vi vill utveckla en djupare förståelse av fritidspedagogers och elevers perspektiv och upplevelser av populärkulturens påverkan i fritidshemmets verksamhet. För att detta ska uppnås kommer studien inkludera kvalitativa intervjuer för att kunna möjliggöra en kontextuell och nyanserad analys och syn på socialt samspel.

5.1. Urval

Urvalet för studien består av både fritidspedagoger och elever. Intervjuerna har genomförts med 4 fritidspedagoger samt 4 elever som är 10 till 12 år. Vårt urval av deltagare och fritidshemsverksamhet har skett genom att vi kontaktat 2 skolor och frågat om frivilliga deltagare. Utifrån detta urval inkluderar vi både elever och fritidspedagoger, vilket ger oss en större och bredare förståelse på vilka sätt populärkulturen kan påverka elevers sociala samspel utifrån olika perspektiv.

5.2. Datainsamlingsmetoder

Valet av intervjuer som en metod för att samla in data används för att vi ska få en djupare förståelse för hur populärkulturen används och uppfattas av elever inom socialt samspel (Ahrne & Svensson 2022, s. 15). Intervjuerna med eleverna har genomförts individuellt. De individuella barnintervjuerna varade mellan 10 till 15 minuter och fokuserade på hur populärkulturen påverkar sociala samspel mellan elever inom fritidshemmet samt deras samtalsämnen, lekar och vänskapsrelationer. När det kommer till intervjuerna med fritidspedagogerna, varade de 20 till 30 minuter. Intervjuerna med fritidspedagoger handlade om deras syn på populärkulturens roll och påverkan på elevers sociala samspel inom fritidshemmet, och även deras strategier för hur de använder sig av populärkulturella referenser inom deras fritidspedagogiska arbete. Intervjuerna både med elever och fritidspedagoger var semistrukturerade (Ahrne & Svensson 2022, s. 46), vilket innebär att förutbestämda frågor ställs samt även att utforskning av nya teman sker under samtalets gång. Semistrukturerade intervjuer säkerställer en balans mellan flexibilitet och struktur, vilket innebär att forskaren kan ställa frågor i en förutbestämd ordning men kan också anpassas under samtalets gång. Detta är särskilt viktigt när det kommer till att fånga individuella erfarenheter och perspektiv (Patel & Davidson 2010, s. 105).

Syftet med användningen av en kvalitativ intervju är att identifiera och upptäcka egenskaper hos det specifika fenomenet som undersöks, vilket i vårt fall är hur populärkulturella referenser och uttryck påverkar elevers sociala samspel. Utifrån detta krävs det en metod som inte begränsar respondenternas svar i exempelvis fasta alternativ, utan istället gör rum för personliga och nyanserade beskrivningar. Detta innebär att semistrukturerade intervjuer blir ett metodologiskt lämpligt verktyg som kan underlätta ett abduktivt eller induktivt arbetssätt i forskning. Denna metod främjar dessutom rollen av gemensamt meningsskapande samtal, vilket innebär att både intervjuperson och intervjuare samverkar för att klarlägga ett forskningsproblem. Den djup och flexibilitet som semistrukturerade intervjuer tillbringar var ett avgörande val för studien eftersom det öppnade upp för ett meningsfullt sätt att belysa vår frågeställning (Patel & Davidson 2010, s. 105).

5.3. Forskningsetik

På grund av att det är minderåriga som ska delta i denna studie, är det centralt att följa de olika etiska aspekterna som förekommer inom vetenskapliga arbeten. Ahrne och Svensson (2022, s. 85–86) beskriver vilka riktlinjer Vetenskapsrådet har när det gäller forskning som involverar minderåriga. Dessa riktlinjer ska bland annat säkerställa att deltagarna och deras vårdnadshavare har informerats om samtycke, deltagarna ska vara anonyma under rapportering och analys, deltagandet ska vara frivilligt under hela processen och de som deltar ska kunna avbryta sin medverkan under hela processen. Forskarna ska bemöta barnen på ett respektfullt sätt för att barnen ska kunna känna att de tas på allvar. För att denna studie ska kunna genomföras på ett etiskt sätt säkerställer vi att de grundläggande etiska principerna enligt Vetenskapsrådet (2002, s. 7–14) följs: **nyttjandekravet**, **konfidentialitetskravet**, **informationskravet** och **samtyckeskravet**.

För att samtyckeskravet i denna studie ska kunna uppfyllas har vi säkerställt att deltagarna frivilligt deltar och att de frivilligt får avstå eller avbryta sitt deltagande under hela undersökningen utan att behöva uppge något skäl. Skriftligt samtycke har inhämtats även från vårdnadshavarna för de deltagare som är minderåriga innan intervjuer genomförts. För att informationskravet ska kunna uppfyllas har alla deltagare inom denna studie informerats om dess genomförande, syfte samt på vilket sätt deras svar kommer att användas. Denna information har getts både skriftligt och muntligt samt har alla deltagare fått chansen att ställa frågor innan det skriftliga samtycket lämnades in. För att konfidentialitetskravet ska uppfyllas har all insamlad data anonymiserats för att alla deltagarnas integritet ska skyddas. Inga identifierande uppgifter inom studiens rapportering och resultat har förekommit. All data som samlats in under hela undersökningens gång har skett på ett säkert sätt och det har även säkerställts att det endast är forskarna som har tillgång till insamlad data. För att nyttjandekravet ska uppfyllas har all data som samlats in enbart använts för forskningsändamål och den kommer även inte att användas i kommersiella sammanhang eller vidarebefordras. Efter att studien är avslutad kommer all data som samlats in att raderas i enlighet med de riktlinjer som gäller för forskningsetik.

5.4. Analysmetod

I denna del presenteras den analysmetod som ska användas för att analysera den insamlade datan från intervjuerna. Denna studie kommer använda sig av en tematisk analys.

Tematisk analys är en anpassningsbar och flexibel metod som gör det möjligt för oss att få syn på både teoristyrda och emperistyrda teman inom undersökningen. På grund av att studiens fokus ligger på att undersöka fritidspedagoger och elevers perspektiv och upplevelser, är då en tematisk analys ett lämpligt val för metod eftersom metoden säkerställer att vi kan analysera varierande typer av data, som exempelvis intervjuer (Alvinus 2023, s. 11–14). Vi analyserar, tolkar och identifierar det empiriska materialet genom att först förhålla oss så nära det ursprungliga innehållet som möjligt. Därefter tydliggör vi skillnaden mellan vår egen tolkning och analys och det insamlade datamaterialet. Genom detta kan vi minska risken av att påverka studien av våra egna tolkningar och förståelser, vilket skapar en transparens i analysprocessen (Alvinus 2023, s. 26–27). Eftersom vi intresserar oss för hur populärkulturella referenser kan påverka elevers sociala samspel inom fritidshemmets verksamhet, ger den tematiska analysen oss möjligheten att undersöka både underliggande och explicita betydelser i elevernas och fritidspedagogernas berättelser. Tematisk analys möjliggör dessutom en kombination av teoristyrd och empiristyrd inriktning, vilket innebär att det är möjligt att upptäcka både nya mönster och teman i den insamlade datamaterialet för att sedan kunna analysera dem genom den valda teorin om situerat lärande och praktikgemenskaper (Alvinus 2023, s. 11–14).

6. Resultat och analys

I det här avsnittet kommer den data vi samlat in att redovisas samt analyseras utifrån perspektivet situerat lärande med fokus på begreppet praktikgemenskaper. I denna studie deltog och genomfördes 4 semistrukturerade intervjuer med 4 fritidspedagoger och 4 semistrukturerade intervjuer med 4 elever från två olika skolor. Inom detta avsnitt kommer den insamlade resultaten att sammanställas, presenteras och analyseras i olika teman för att forskningsfrågan ska kunna besvaras:

- *Hur påverkar populärkultur elevers sociala samspel med varandra inom fritidshemmets verksamhet?*

6.1. Fritidspedagogers syn på elevernas populärkulturella användning inom sociala samspelet

Inom detta tema undersöks hur fritidspedagoger uppfattar och tolkar elevernas användning av populärkultur, samt hur denna användning påverkar deras sociala interaktioner och relationer. De delar med sig av sina insikter om hur elevernas engagemang med populärkultur bidrar till deras sociala samspel.

Populärkultur har en jätte stor roll [...] Mycket av deras åsikter kommer från sociala medier, dom är väldigt påverkande då det är där som dom hittar sin rollmodeller och baserar deras tankar på deras tankesätt [...] Det är nästan kontrollerande över barnen [...] De' påverkar hur de' talar med dig, de' påverkar deras åsikter, deras beteende [...] Exempelvis så hade de' ett spel som hette *Mafia*, de' blev ju väldigt populärt på nätet, så att de' även skapades ett spel utav det, och hur elever sen pratar i rasten och spelar det i realitet, hur det tog över raster, tankesätt alltså allt möjligt. De agerar utifrån det dom ser, barn är lättpåverkade. – *Fritidspedagog 1*

Det ovanstående citatet handlar om hur populärkultur och sociala medier har en betydande inverkan på barns åsikter, beteenden och identitetsutveckling. Fritidspedagog 1 talar om hur barn ofta ser upp till olika rollmodeller som de hittar online, vilket i sin tur formar deras tankesätt och sätt att kommunicera. Hen nämner att populära spel, som *Mafia*, inte bara blir en del av deras underhållning utan även påverkar deras interaktioner och samtal i verkliga livet, vilket visar hur populärkulturella influenser kan övergå till den fysiska världen. Fritidspedagogen antyder även att denna påverkan kan vara så stark att den nästan känns kontrollerande, där barnens eget sätt att tänka och agera kan styras av det de konsumerar av populärkulturen.

Ja asså jag skulle typ definiera populärkultur som något som är typ asså trendigt och aktuellt för en viss åldersgrupp som exempelvis nåt trendigt spel eller något sånt eh typ en känd artist [...] Jag tycker också att populärkulturen har typ en väldigt viktig roll för många elever eftersom de' är deras sätt att kommunicera med varandra och typ om de' inte känner till något som är populärt eller som är trendigt på typ exempelvis sociala medier så kan de' ha de svårt att tillhöra resten av eleverna. – *Fritidspedagog*

2

I detta ovanstående citat beskriver Fritidspedagog 2 att populärkultur kan ses som något trendigt/aktuellt och som spelar en central roll i elevers kommunikation med varandra. Enligt fritidspedagogen kan populärkulturella referenser vara ett sätt för elever att skapa gemenskap

med varandra samt skapa samtalsämnen. Fritidspedagogen nämnde även att det finns risk för utanförskap och exkludering när det finns elever som inte är intresserade av samma populärkulturella referenser eller inte känner till dem.

A de' så att jag brukar se i fritids när eleverna pratar om till exempel om TikTok Instagram å så vidare typ att a men har du sett den här videon där dom dansar med Tiktok musiken då så de' påverkar ju elevernas ehm asså beteende o sånt på vilket sätt dom pratar med varandra. – *Fritidspedagog 3*

I citatet ovan upplever Fritidspedagog 3 att populärkultur spelar en betydande roll när det gäller elevers interaktioner och sociala samspel samt att populärkulturella referenser som Instagram och TikTok kan ha en påverkan på hur elever kommunicerar med varandra. Hen uttrycker även att de ämnen som eleverna pratar eller diskuterar om påverkas av vad de ser på sociala medier, och detta speglas i hur de betar sig samt hur de kan relatera till varandra.

Jag tycker att de' spelar asså olika, de' spelar stor roll så klart men jag tycker också att de' kan både vara negativa och positiva [...] det beror på vilken trend. Man ser ju mycket populärkultur på fritids och jag har ehh sett mycket att det skapar gemenskap mellan eleverna i alla fall. – *Fritidspedagog 4*

Citatet ovan uttrycker en reflektion kring hur populärkultur påverkar interaktionen bland elever. Fritidspedagogen påpekar att populärkultur kan ha både positiva och negativa effekter, beroende på den aktuella trenden. Hen tar upp att populärkulturen kan spela en viktig roll i att skapa gemenskap mellan elever, genom att dela intressen och referenser från populärkulturen.

De fyra fritidspedagogernas perspektiv visar att de uppfattar populärkultur som en starkt närvarande och betydelsefull del av elevernas sociala samspel. De observerar att barnen ofta använder referenser från filmer, musik och spel för att initiera samtal, leka och samarbeta i aktiviteter. Denna gemensamma grund skapar en möjlighet för dem att knyta an till varandra och fungerar som en väg in i olika praktikgemenskaper inom fritidshemmet. Populärkulturella uttryck fungerar därmed inte bara som stimulerande inslag, utan även som delade erfarenheter som stärker banden mellan barnen (Holmberg 2021, s. 65–69).

Pedagogerna observerar att populärkultur kan fungera som en bro till gemenskap, särskilt för elever som kan ha svårt att hitta delade intressen. Samtidigt finns en insikt om att populärkulturella referenser också kan leda till utestängning om vissa barn inte är bekanta

med dem. Det synliggör behovet av att pedagoger förstår och hanterar dessa dynamiker för att främja balans och inkludering i praktikgemenskaper.

Vidare uttrycker pedagogerna att de ibland integrerar populärkulturella teman i fritidshemmets verksamhet. Detta sker genom att uppmuntra barnens egna initiativ eller genom att skapa aktiviteter som bygger på elevernas aktuella intressen. I dessa sammanhang agerar pedagogerna som medskapare i praktikgemenskaper, där de aktivt bidrar till att förhandla om gemenskapens innehåll och inriktning. Genom att möjliggöra detta deltagande stödjer de elevernas resa från en mer perifer roll till en central position, där deras erfarenheter och uttryck får utrymme att forma verksamheten.

6.2. Populärkulturens inkludering och exkludering

I det här temat undersöks fritidspedagogernas syn på hur exkludering och inkludering kan se ut mellan elever när de inte är en del av samma populärkultur. De fyra fritidspedagogerna lyfter fram sin syn över populärkulturens påverkan på elevers sociala samspel med varandra på ett positivt och negativt sätt.

Det beror på vad de refererar till [...] Då det kan skapa utanförskap så skapar det samtidigt gemenskap för flera elever, så ja en person kanske blir utanför, men de' kanske har hittat något annat som skapar gemenskap för andra och den personen. Så jag tycker att det har skapat mer gemenskap än utanförskap [...] Det kan bli enkelt grupperingar mellan eleverna även om de' är vänner, så kan det bli små grupperingar om man inte delar intresse. – *Fritidspedagog 1*

Citatet ovan beskriver en komplex dynamik kring hur gemenskap och utanförskap kan samexistera i fritidshemmet. Fritidspedagogen beskriver att även om vissa elever kan uppleva sig som utanför, kan det samtidigt leda till att andra elever skapar starka gemenskaper baserade på gemensamma intressen. Vidare nämner hen att det kan uppstå små grupperingar bland elever, även bland de som är vänner. Detta tyder på att sociala interaktioner ofta påverkas av gemensamma intressen och aktiviteter, med andra ord antyder pedagogen att intressen och aktiviteter kan både förena och separera elever.

Asså ja tycker definitivt att populärkulturen kan skapa situationer där elever känner sig inkluderade eller exkluderade [...] Som jag sa tidigare så har elever som delar samma intressen lättare att kommunicera med varandra jämfört med de' som inte har det och typ för att vi ska kunna undvika att elever känner sig utanför så brukar vi hitta på aktiviteter där alla elever känner till exempelvis något

spel eller en film och gör en aktivitet ut av det [...] På så sätt kan ju då alla känna sig inkluderade. –
Fritidspedagog 2

I detta ovanstående citat beskriver Fritidspedagog 2 att populärkulturen både kan exkludera och inkludera elever på olika sätt. Fritidspedagogen menar att de elever som är intresserade av samma populärkulturella referenser har det lättare att kommunicera med varandra och bilda vänskap med andra elever jämfört med de elever som inte delar samma intressen. För de elever som inte delar samma intressen finns det en större risk att de blir exkluderade från gemenskapen mellan de andra eleverna. För att detta ska kunna förhindras nämner hen att de försöker skapa aktiviteter som är inspirerade av någon typ av populärkulturell referens som alla elever är intresserade av för att alla ska kunna känna sig inkluderade.

Ibland så brukar eleverna bli exkluderade å de beror ju på om att eleverna inte eh vill typ ta in varandra i själva a de' dom pratar om då de' ju vissa elever som tänker eh tänker typ a men du behöver inte vara med de' här mötet eller typ de' här samtalet för du vet inte asså du har ingen aning om de' här ämnet då [...] Typ de' dom pratar om å de' kanske inte har en liknande intresse [...] Eh ja skulle ju ta in eleven genom att försöka prata med de' andra eleverna som har har exkluderat den andra eleven då å sen så skulle jag förklara till dom eller typ så här berätta att de' dom pratar om till den andra eleven som inte vet om ämnet å sen så kunde dom ha asså kunde skulle ha kunnat hitta en bra lösning genom att prata tillsammans om de' dom tidigare pratat om så att den eleven som kände sig exkluderad också blir inkluderad i själva ämnet. – *Fritidspedagog 3*

I ovanstående citat förklarar Fritidspedagog 3 att elever som inte delar samma intressen eller inte känner till en specifik populärkulturell referens kan känna sig utanför. Fritidspedagogen uttrycker även att när det finns brist på utrymme i den miljön som eleverna befinner sig i, kan konflikter uppstå eftersom den specifika aktiviteten som de deltar i är inspirerad av populärkulturella referenser, vilket innebär att det är många elever som är intresserade av aktiviteten. För att konflikter inte ska uppstå nämner hen att det är viktigt att vara medveten om sådana situationer samt försöka se till att alla elever känner sig inkluderade. För att detta ska vara möjligt förklarar hen att det är viktigt att introducera och förklara populärkulturella referenser för de elever som inte känner till det specifika temat, samt att skapa aktiviteter som kan säkerställa att alla elever känner sig inkluderade.

Asså barnen blir ju närmare, barnen kommer närmare när de' kommunicerar eller a asså när de' pratar om deras intressen och sånt [...] Jag har sett om till exempel det finns nån elev som inte vet om det här till exempel trenden [...] Å iblan kan de' hända att om eleven inte vet så vill de' veta, den vill vara med

och veta också, å så finns det elever som säger nej du vet ingenting om det här jag vill inte prata med dig om det, ja då blir det ju en exkludering. – *Fritidspedagog 4*

Citatet belyser hur kommunikation och delande av intressen bland barn kan påverka deras relationer och inkludering i sociala grupper. Fritidspedagogen påpekar att när barn pratar om sina intressen, skapar det en närmare koppling mellan dem. Hen påpekar också den dynamik som uppstår när en elev, som kanske inte är bekant med en viss trend eller ett ämne, kan känna en drivkraft att delta i samtalet för att bli en del av gruppen. Samtidigt nämns att det kan finnas barn som ifrågasätter andras kunskaper eller intressen, vilket kan leda till en känsla av utanförskap för dem som inte är lika insatta i samma trender.

Utifrån fritidspedagogernas svar framkommer att populärkultur både kan främja inkludering och samtidigt bidra till exkludering i elevernas sociala samspel. Detta kan förstås utifrån begreppet *praktikgemenskaper*, där elevernas delaktighet påverkas av i vilken grad de delar samma intressen och referenser som övriga i gruppen (Holmberg, 2021, s. 65–66). Pedagogerna beskrev att elever som delar populärkulturella intressen ofta kommunicerar mer naturligt och har lättare att skapa relationer, medan elever som saknar kännedom om populärkulturella uttryck ibland hamnar i en mer perifer roll. Detta illustrerar begreppet *legitimt perifert deltagande*, där elever observerar och gradvis kan närma sig ett mer centralt deltagande (Holmberg, 2021, s. 69). Det är också tydligt att populärkultur fungerar som en *delad repertoar* i elevernas gemenskaper. Denna repertoar består av populärkulturella uttryck, referenser och aktiviteter som stärker det sociala sammanhanget (Holmberg, 2021, s. 66). Pedagogerna betonade även vikten av att skapa gemensamma aktiviteter där alla elever kan känna igen sig, vilket kan ses som ett sätt att konstruera mer inkluderande *praktikgemenskaper*, där fler elever kan delta på lika villkor.

6.3. Fritidspedagogers integrering av populärkultur i fritidshemmet

Detta tema innehåller en beskrivning av hur fritidspedagoger integrerar populärkulturella referenser i fritidshemmets vardagliga pedagogiska planering. Fritidspedagogerna nämner flera sätt att inkludera populärkulturella referenser genom olika pedagogiska metoder.

Genom att hitta, faktiskt, hitta på en gemensam aktivitet där de flesta kan ha något gemensamt, vissa elever behöver tyvärr få behålla det som de tycker är kul asså så hära för sig själv, alltså deras hobbyn

och intressen [...] Men att vi skapar något gemensamt mellan eleverna i fritidshemmet genom aktiviteter alla elever känner till som hopprep, kurragömma, pyssel eller basket [...] Och inom dessa aktiviteter så integrerar vi elevernas intressen, så att alla kan liksom känna sig med. – *Fritidspedagog 1*

Citatet handlar om vikten av att skapa gemensamma aktiviteter för elever i ett fritidshem, där syftet är att främja social samhörighet och inkludering. Fritidspedagogen säger att även om vissa elever har individuella intressen, så är fokuset på att hitta aktiviteter som alla kan delta i och känna sig delaktiga i. Genom att välja välkända och lättillgängliga aktiviteter, såsom hopprep, kurragömma, pyssel eller basket, så hoppas hen att skapa en plattform där eleverna kan interagera och samarbeta. Samtidigt nämner hen att bör man integrera elevernas personliga intressen i dessa aktiviteter, vilket gör det möjligt för dem att dela med sig av sina intressen och på så sätt stärka gemenskapen.

Ja... när vi har samling med eleverna så brukar vi fråga vad de' är intresserade i just då och frågar dom om de skulle vara intresserade i att genomföra aktiviteter som har dessa intressen. – *Fritidspedagog 2*

I det ovanstående citatet beskrivs hur Fritidspedagogen arbetar för att försöka integrera populärkulturella referenser i sitt vardagliga arbete inom fritidshemmets verksamhet. Genom att fråga eleverna om vad de är intresserade av kan fritidspedagogerna använda det för att planera och skapa aktiviteter. Populärkulturella referenser används även för att skapa ett gemensamt intresse som kan främja socialt samspel mellan elever.

A ibland så kan ju man använda de' när de är en stor efterfrågan då från eleverna eh å sen så typ vi säga att va ska vi säga att typ Markus och Martinus när dom har lagt upp en ny TikTok video i sin TikTok så asså eleverna kommer ju vilja dansa men typ musiken å allt den där [...] Så vi brukar använda de' i fritis [...] A men som ett litet ämne då eller ett litet projekt. – *Fritidspedagog 3*

I citatet ovan nämner Fritidspedagog 3 att när det är en stor efterfrågan av eleverna brukar de ibland använda sig av populärkulturella referenser i projekt eller aktiviteter. Fritidspedagogen förklarar även att när elever visar intresse för olika populärkulturella teman försöker hen utveckla dessa intressen genom att inkludera de i planerade aktiviteter.

Jag tycker att kommunikation är det bästa, asså som en lärare så ska man kommunicera med eleverna, eller att man kan komma på aktiviteter där alla elever får vara med [...] Asså något som alla känner till. Vi har inte exakt metoder som vi använder men vi försöker typ skapa och göra utrymmen där de' kan prata om deras intressen. – *Fritidspedagog 4*

Citatet handlar om vikten av kommunikation mellan lärare och elever. Fritidspedagogen betonar att som lärare är det viktigt att aktivt kommunicera med eleverna och att skapa aktiviteter där alla kan delta. Vidare nämner hen att det inte finns exakta metoder som följs för att integrera populärkulturella referenser i fritidshemmet. Istället fokuserar de på att skapa utrymmen där eleverna kan diskutera sina intressen.

Fritidspedagogernas kommentarer visar att de medvetet arbetar för att integrera elevernas populärkulturella intressen i fritidshemmets verksamhet. Genom att lyssna på elevernas önskemål och planera aktiviteter baserat på aktuella trender strävar de efter att skapa en social gemenskap där alla elever känner sig sedda och delaktiga. Denna metod visar hur pedagogerna aktivt bidrar till att forma innehållet i *praktikgemenskaper* och på så sätt främja elevernas aktiva deltagande. Genom att använda populärkulturella teman som utgångspunkt för lekar och samtal får eleverna möjlighet att utgå från sin egen verklighet i sitt meningsskapande. Det blir tydligt att populärkultur fungerar som en bro mellan fritidshemmets pedagogiska miljö och elevernas privata intressen. Pedagogerna fungerar som faciliteter i denna process, genom att skapa utrymme för elevernas intressen inom strukturerade aktiviteter, vilket stärker både gemenskapen och lärandet inom fritidshemmets praktikgemenskap (Holmberg, 2021, s. 65–69).

6.4. Elevers syn på populärkultur

För det här temat beskrivs hur elever själva uppfattar deras användning av populärkultur, och hur denna användning påverkar deras sociala samspel med andra elever.

Jag gillar att spela spel också gå ut, spela fotboll... a jag gillar Youtube å men jag brukar inte asså kolla på det varje dag liksom [...] Åå sen så här så ser jag många sån hära social media fina som jag älska asså kändisar typ [...] Jag gillar speciellt Roblox och jag går mycket på Fortnite också [...] Jag brukar säga vad som hände och så, asså om det har kommdet ett nytt sak så hära så säger jag till dom. – *Elev 1*

Citatet ovan beskriver elevens intressen och aktiviteter. Eleven visar ett tydligt intresse för digitala spel som Roblox och Fortnite, och uppskattar även utomhusaktiviteter som fotboll. Dessutom nämner eleven ett intresse för sociala medier och kändisar. Genom att diskutera

händelser i spelen och nya uppdateringar med sina vänner och andra i klassen, bygger eleven relationer och knyter an till andra utifrån gemensamma intressen.

Jag gillar att typ mest att spela skräckspel på Roblox, typ sån där som man går runt vilse med och spelar med tillsammans med andra. Å och jag älskar också att kolla på skräckfilmer, men inte när det är natt för då kommer jag typ aldrig sova hahah [...] Jag brukar typ prata om mest kpop med mina vänner och också lite roblox, men mest K-pop. – *Elev 2*

Citatet beskriver elevens intresse för skräckspel på Roblox, där de tycker om att spela tillsammans med andra. Det nämns också en hens intresse för skräckfilmer. Utöver intresset för spel och filmer har personen ett stort intresse för K-pop, vilket de ofta diskuterar med sina vänner på fritidshemmet, i takt med samtal om Roblox.

Ja tycker typ om typ att spela du vet såna här coola spel på min dator och typ jag gillar också att lyssna på musik på Taylor Swift [...] A jag och mina kompisar asså i skolan tycker om samma spel typ och vi typ tävlar om vem som kan få bästa high score. – *Elev 3*

I citatet ovan är det tydligt hur populärkulturella referenser kan se ut inom det sociala samspelet i skolan samt i fritiden. Elev 3 uttrycker sitt intresse för olika typer av datorspel och musik, specifikt artisten Taylor Swift. Det framgår även tydligt att eleven delar samma intressen som kamraterna, vilket innebär att dessa intressen blir en naturlig del av deras samtal. Elev 3 nämner även att det framkommer tävlingar om vem som kan få högst poäng i olika datorspel, vilket kan hjälpa till att stärka gemenskapen.

Ja tycker om typ att baka olika saker som jag har kanske sett på typ TikTok eller typ Youtube [...] a min kompisar i skolan tycker också om att baka som mig typ vi brukar visa varan va vi bakat för nåt [...] jo ja tycker om också att titta på filmer a du vet dom här Disney filmerna om prinsessor asså dom är så bra och dom är typ också så fina typ de' dom har på sig e så fint. – *Elev 4*

I det ovanstående citatet uttrycker Elev 4 ett stort intresse för populärkulturella referenser, specifikt inom film och bakning. Eleven nämner även att hen blev inspirerad att baka olika recept som hen har sett på plattformar som Youtube och TikTok, och detta kan tolkas som att hens populärkulturella referenser kan ses som en inspirationskälla, men även som ett sätt att relatera till vänner. Elev 4 uttrycker också ett stort intresse för olika Disneyfilmer, specifikt prinsessfilmer, och beskriver även filmerna som både visuellt tilltalande och underhållande,

vilket kan innebära att narrativa och estetiska element inom populärkultur är viktiga för eleven.

Resultatet av elevernas syn på populärkultur visar att de aktivt deltar i populärkulturella uttryck som Kpop, Roblox, Disneyfilmer och TikTok. Utifrån dessa uttryck kan eleverna använda det som ett verktyg inom deras lekar och samtal för att skapa en gemensam plattform för identitetsskapande och kommunikation. Elevernas sätt att skapa gemensamma sammanhang kan uppfattas som ett sätt att delta i olika praktikgemenskaper, där eleverna delar med sig en ”delad repertoar” av aktiviteter, uttryck och referenser som används för att forma kollektiva erfarenheter (Holmberg 2021, s. 66). För elever används populärkulturella uttryck inte bara som samtalsämnen, men även som redskap och kulturella artefakter för att kunna skapa mening i socialt samspel och sociala interaktioner mellan elever inom både fritidshemmets verksamhet och deras fritid utanför skolans miljö. När elever använder sig av dessa populärkulturella uttryck, innebär det att de deltar i meningsskapande praktiker som kan öka deras identitetsskapande och lärande inom den gemensamma gruppens gemenskap. Utifrån detta kan det synliggöras hur populärkultur och dess uttryck kan användas som en form av lärande innehåll inom den typ av praktikgemenskap som fritidshemmets verksamhet utgör.

6.5. Elevernas inkludering och exkludering

Inom detta tema beskriver eleverna de populärkulturella referenser som kan förstärka inkludering och exkludering. Eleverna nämner olika populärkulturella intressen som kan leda till att stärka gemenskapen mellan kamraterna.

Asså vissa gånger vet jag inte vad de' pratar om, men jag vet för det mesta vad de' pratar om för vi pratar typ om samma saker alltid [...] asså när jag inte vet så frågar jag bara eller typ ibland jag går hem och söker på Youtube. – *Elev 1*

Citatet uttrycker hur Elev 1 känner när andra elever pratar om populärkultur hen inte känner igen. Elev 1 erkänner att det ibland är svårt att förstå vad som diskuteras, men att det finns en övergripande förståelse för ämnet. Eleven förklarar dock att hen är villig att lära sig och ta initiativ, exempelvis genom att ställa frågor eller söka information på nätet, som på YouTube.

Asså a det händer ganska ofta att jag inte typ förstår vad de' pratar om [...] typ särskilt om det är dom som jag inte inte har lika intressen med [...] jag känner mig lite utanför då [...] en av två saker brukar jag göra, jag låtsas som jag vet eller söker jag svaret sen hemma [...] jag brukar inte fråga för då vet dom ju att man typ asså inte vet. – *Elev 2*

Citatet ovan beskriver hur Elev 2 känner sig utanför när hen inte förstår vad de andra eleverna pratar om, särskilt när det handlar om ämnen som inte intresserar dem. Detta leder till en känsla av att vara utanför gemenskapen. För att hantera situationen har Elev 2 två strategier: antingen låtsas hen som om hen förstår eller så försöker hen ta reda på informationen senare, i ensamhet.

A asså vi pratar typ alltid om de' vi sett på Tiktok eller typ en cool video på TikTok som vi typ tycker om [...] a jo vi brukar faktiskt typ hela tiden prata om de' vi gillar att göra [...] a just de' vi brukar också visa varandra vad typ de' kläder vi tycker är coola som vi typ vill köpa. – *Elev 3*

I citatet ovan uttrycks det av Elev 3 att samma populärkulturella intressen mellan kamrater kan hjälpa till att stärka ett inkluderande sammanhang. Det nämns även att elevens vänner delar samma intressen inom sociala medier och klädstil, vilket kan öka samhörigheten. Även om eleven inte nämner någon form av exkludering, kan det tolkas som om de elever som inte delar samma populärkulturella intressen kan riskera att bli exkluderade från det gemensamma samtalet. Fokuset i citatet ligger dock på de gemenskapen som bildas av en delad populärkulturell konsumtion.

A asså jag och mina kompisar vi pratar mycket om de' vi gillar att göra [...] a vi brukar typ fråga lärarna om de' du vet också tycker om att baka som oss. – *Elev 4*

I det ovanstående citatet tyder elevernas beskrivningar att olika populärkulturella intressen kan fungera som ett verktyg för att förstärka inkluderingen inom elevernas sociala samspel. Elev 4 nämner även att hen ofta diskuterar om sina intressen med sina kompisar, vilket innebär att sådana samtal eller diskussioner bildar gemenskap. Eleven uttrycker också att hen brukar fråga lärarna om de har delade intressen, vilket innebär att delade intressen kan fungera som ett verktyg för att stärka relationen mellan elever och vuxna. Även om eleven inte nämner någon form av exkludering, är det tydligt att en betydande faktor i elevens vänskapsrelationer är påverkad av gemensamma populärkulturella intressen.

Resultatet av elevernas inkludering och exkludering visar att populärkulturella referenser och uttryck kan orsaka exkludering men också möjliggöra inkludering. Det innebär att elever som känner till populärkulturella uttryck har det lättare att tillhöra gemenskapen samt dess aktiviteter, lekar och samtal. För de elever som inte har lika stor kännedom om populärkulturella uttryck, finns det en större risk att de hamnar i ett legitimt perifert deltagande, vilket tyder på att elever befinner sig utanför den sammanhängande gemenskapen (Holmberg 2021, s. 69). Den perifera positionen kan vara en tillfällig fas, om elever observerar och sedan försöker delta i gemenskapen för att till slut nå ett mer centralt deltagande. I resultatet är det även tydligt att vissa elever försökte anpassa sig till den specifika gemenskapens normer och uttryck som ett försök att efterlikna andras beteenden och referenser, genom att låtsas vara bekant med de populärkulturella uttrycken. En sådan form av anpassning kan visa hur deltagande inom en gemenskap förhandlas samt hur elever betar sig för att uppnå tillhörighet inom sociala sammanhang. Utifrån detta fungerar därmed populärkulturen både som en form av verktyg för att främja inkludering, men även som en gränsmarkör för vilka elever som får och inte får vara med i gemenskapen.

7. Diskussion

I det här kapitlet sammanfattas de centrala resultaten från studien och diskuteras utifrån deras betydelse i relation till tidigare forskning som presenterades. Resultaten från studien visar tydligt att populärkultur har en avgörande påverkan på elevers sociala samspel inom fritidshemmets verksamhet. Genom att diskutera resultatet från både fritidspedagoger och elever framträder populärkulturens funktion som en gemensam referenspunkt som kan både stärka banden mellan elever, men kan också skapa exkludering för dem som inte är bekanta med aktuella trender. Vi reflekterar även över de metodologiska aspekterna och ger förslag på vidare forskning.

I resultatet framhävs att populärkulturella uttryck aktivt används som verktyg av elever i deras samtal och lekar, vilket också återspeglas i Dahlströms artikel (2023, s. 62), som påpekar att populärkultur kan användas som en plattform samt en kunskapskälla för socialt samvaro. Detta kan skapa sammanhang och stärka relationer där elever kan förstå sociala normer samt bygga identiteter. När intressen om filmer, musik eller spel delas mellan elever

kan det leda till en naturlig grund för interaktioner, vilket är något som syns i vår insamlade empiri.

I studien var det flera fritidspedagoger som nämnde både negativa och positiva aspekter av populärkultur. Det finns vissa populärkulturella uttryck som kan hjälpa till att stärka inkludering och gemenskap, medan andra kan riskera att öka exkludering för de elever som inte har kännedom om eller tillgång till populärkulturella referenser. Detta problem ligger i linje med Edwards artikel (2016, s. 513–514) som nämner vikten av att pedagoger hittar nya sätt att integrera och förstå digitala uttryck i den vardagliga undervisningen för att kunna vara en del av elevers verklighet.

Fritidspedagogernas observationer om populärkulturens betydelse för barn kan kopplas till Magnus Jansson och Lars Wallners artikel, som belyser hur populärkultur och digitala plattformar formar barns identitet och sociala interaktioner. Pedagogerna noterar att populärkultur påverkar barnens åsikter och beteenden, vilket Jansson och Wallners tar upp (2023, s. 74–75).

Dessutom framhäver Jansson och Wallners att barn bör vara medvetna om åldersgränser och risker med sociala medier, vilket kopplar till pedagogernas roll att vägleda dem kring säkerhet online. Genusaspekten är en viktig del av populärkulturen och spelar en stor roll i hur olika grupper formar sina gemenskaper, som inte omfattas av vår studie. Genusaspekten i artikeln, understryker vikten av att förstå hur populärkultur och digitala plattformar påverkar olika grupper av barn (Jansson & Wallner 2023, s. 76).

Fritidspedagogerna betonade vikten av att aktivt delta i barnens intressen för att främja deras sociala utveckling och skapa inkluderande miljöer (Skolverket 2022, s. 25). Detta framhäver Eckhoff i sin artikel och betydelsen av att respektera elevernas röster och perspektiv, vilket är avgörande när det kommer till att skapa aktiviteter inom populärkultur för eleverna (Eckhoff 2017, s. 128).

I undersökningen av hur elevernas intressen för olika populärkulturer formar deras sociala interaktion och identitetsutveckling, framträder en tydlig koppling mellan digitala medier och deras vardag. Eleverna i Angela Eckhoffs projekt illustrerade hur gemensamma referenser inom populärkultur inte bara underlättar samtal och lekar, utan även fungerar som grund för

att bygga relationer och stärka sociala nätverk. Detta stämmer överens med vår studie som visar att barn aktivt använder populärkultur för att navigera sociala relationer (Eckhoff 2017, s. 115).

En central aspekt av Eckhoffs forskning visar att genom att integrera digitala medier i sitt lekande skapar barnen en gemensam referensram för social interaktion. Detta blev tydligt i en del av Eckhoffs forskningen, där barnen fungerade som ”forskare” av sina egna liv i förskolan. Genom att använda digital video och fotografiska medier skapades de visuella bilder som dokumenterade deras upplevelser. När de skapar och delar innehåll inspirerat av filmer, spel och sociala medier, visar barnen hur viktiga digitala medier och populärkultur spelar i deras liv (Eckhoff 2017, s. 126). Detta reflekteras i vår egna studie, där fritidspedagogerna observerar hur populärkultur används både som verktyg för social interaktion och som en del av deras identitetsbygge.

7.1. Slutsatser

Denna studies resultat visar tydligt att populärkulturen spelar en betydande roll i elevers vardag och inom deras sociala samspel i fritidshemmets verksamhet. Möjligheter att skapa samarbete, identitetsskapande och gemenskap inom olika praktikgemenskaper, kan ske genom populärkulturella uttryck som exempelvis spel, filmer, digitala plattformar eller musik. Elever kan delta i dessa praktikgemenskaper genom aktivt deltagande men även genom att gradvis delta för att till slut bli en aktiv deltagare. För att möjliggöra elevernas deltagande är det fritidspedagogernas roll som framstår som avgörande. Detta kan exempelvis ske genom att fritidspedagoger gör medvetna didaktiska val som integrerar elevers populärkulturella intressen i det pedagogiska arbetet för att skapa en inkluderande miljö. Studien visar även att risken för exkludering är större för de elever som inte delar samma erfarenhet eller intressen av populärkulturella referenser. I denna studies resultat framkommer det att fritidspedagoger har ett stort behov för att få möjligheten att utveckla och reflektera över sin egen kompetens inom elevers populärkulturella värld. Det är därför viktigt att lärarutbildningen erbjuder moment som lägger specifik fokus på elevers kulturella delaktighet, mediekultur och digitala uttryck.

Det skulle vara värdefullt med framtida forskning som involverar fler skolor och en större variation av deltagare. På så sätt kan vi få en mer komplett bild av hur populärkultur påverkar social interaktion på fritidshemmet. Vi har sett att den kvalitativa metoden har gett oss en djupare insikt i de komplexa relationerna mellan populärkultur och socialt samspel, men det finns alltid utrymme för förbättring och mer forskning för att fortsätta utforska dessa dynamiker. Som tidigare nämnt så är genusaspekten en viktig del av populärkulturen och har en stor inverkan på hur olika grupper skapar sina gemenskaper, det finns mycket utrymme för att forska vidare kring hur dessa genusaspekter påverkar populärkulturen (Jansson & Wallner 2023, s. 76).

7.2. Metodkritik

I det kommande avsnittet kommer vi ta upp fördelar och nackdelar gällande valet av metod, urval och genomförande. Det är viktigt att lyfta fram vissa metodologiska aspekter som kan påverka studiens pålitlighet och möjligheten att överföra resultaten.

Trots styrkorna med tematisk analys finns det några metodologiska utmaningar med metoden. En av de stora utmaningarna är risken för dataöverflöd, vilket innebär att en stor insamling av empirisk material kan göra det svårt att undersöka de teman som är mest relevanta. Det krävs även att själva analysprocessen är systematisk och noggrann för att försäkra att inget viktigt innehåll missas, vilket är något som kan ses som en utmaning när det finns en omfattande mängd kvalitativa data. En annan utmaning med metoden är att den i vissa fall kan ses som subjektiv, eftersom innehållet tolkas och identifieras av forskaren, vilket kan riskera att analysen drabbas av forskarens tolkningar och förståelser. För att denna risk ska kunna minimeras har vi säkerställt att det förekommer transparens i analysprocessen, genom att vi tydligt redovisar hur vi har tolkat och identifierat innehållet (Alvinus 2023, s. 26–27).

Genom att använda sig av en kvalitativ metod kan det öppna upp rum för en djupare förståelse av deltagarnas perspektiv, men det kan också innebära begränsningar som exempelvis generaliseringar (Ahrne & Svensson 2022, s. 34). Att barns svar kan påverkas av den sociala kontexten, kan man se som ett potentiellt metodologiskt hinder (Ahrne & Svensson 2022, s. 25). Detta hinder tar vi hänsyn till genom att vi skapar en säker och trygg miljö för intervjuerna. Vi har även att reflektera över eventuella påverkan på deltagarna samt

forskarens roll i analysen av resultatet. Genom att vi använder oss av en tematisk analys kan vi sträva efter att bidra med en trovärdig och nyanserad bild av vad populärkulturen har för påverkan över elevernas sociala samspel med varandra inom fritidshemmets verksamhet.

Den tematisk analys är en flexibel metod, men det innebär att dess breda användningsområde kan ses som en utmaning. Om metoden inte används på ett konsekvent och systematiskt sätt kan analysen riskera att bli ytlig samt sakna en fördjupad teoretisk förankring (Alvinus 2023, s. 26–27). För att detta problem inte ska uppstå har vi säkerställt att den tematiska analysen kombineras med en djupgående teoretisk ram, som exempelvis perspektivet situerat lärande och begreppet praktikgemenskaper, för att förstärka resultatens trovärdighet och validitet.

8. Referenslista

Ahrne, Göran, Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2022). *Handbok i kvalitativa metoder*. Upplaga 3 Stockholm: Liber.

Alvinus, Aida, Borglund, Anders & Larsson, Gerry (2023). *Tematisk analys: din handbok till fascinerande vetenskap*. Upplaga 1 Lund: Studentlitteratur

Dahlström, H. (2023). Populärkultur som kunskapskälla i förskolan. (2), 61–86. doi: 10.24834/educare.2023.2.890

Danesi, M. (2021). The year's work in critical and cultural theory. *14Popular Culture*, 28(1), s. 272-289. doi 10.1093/ywect/mbaa008

Eckhoff, A. (2017). Images of Play Experiences through a Child's Lens: An Exploration of Play and Digital Media with Young Children. *International Journal of Early Childhood*, 49(1), 113-129. doi: 10.1007/s13158-017-0181-9

Edwards, S. (2016). New Concepts of Play and the Problem of Technology, Digital Media and Popular-Culture Integration with Play-Based Learning in Early Childhood Education. *Technology, Pedagogy and Education*, 25(4), 513-532. doi: 10.1080/1475939X.2015.1108929

Holmberg, L. (2021). *Perspektiv i fritidshem*. Malmö: MTM

Jansson, M. & Wallner, L. (2023). Att skapa sig själv och andra – populärkultur i fritidshemmets vardag, 41(4), s. 65-80. doi: 10.23865/barn.v41.5457

Patel, R. & Davidson, B. (2019). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
https://www.vr.se/download/18.68c009f71769c7698a41df/1610103120390/Forskningsetiska_principer_VR_2002.pdf [2025-03-14]

Skolverket (2022). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*. Stockholm: Skolverket

Bilaga 1

Intervjufrågor för Fritidshemmets lärare

1. - Hur skulle du definiera populärkultur, och vilken roll tror du att den spelar i elevernas liv idag?
2. - Har du fått syn på att populärkultur (t.ex. filmer, musik, spel) påverkar hur elever interagerar med varandra? Kan du ge exempel?
3. - Hur ofta använder eleverna referenser till populärkultur i sina samtal och aktiviteter? Hur påverkar dessa gemensamma referenser deras sociala samspel?
4. - Har du märkt några skillnader i gruppdynamik eller samarbeten mellan elever som delar liknande intressen i populärkultur och de som inte gör det?
5. - Kan populärkultur skapa situationer där vissa elever känner sig inkluderade medan andra känner sig exkluderade? Hur hanterar du sådana situationer?
6. - Använder ni populärkulturella teman i aktiviteter eller projekt inom fritidshemmet?
7. - Har populärkultur någonsin varit en källa till konflikt mellan elever? Hur har du i så fall hanterat dessa situationer?
8. - Vilka pedagogiska verktyg eller metoder använder du för att integrera populärkultur i lärande och sociala interaktioner?
9. - Hur arbetar du för att ta tillvara på elevernas intressen inom populärkultur för att främja socialt samspel?
10. - Hur tycker du att populärkulturens påverkan på socialt samspel har förändrats över tid? Har du sett några trender eller förändringar?
11. - Vilka framtida utmaningar eller möjligheter ser du när det kommer till populärkultur och dess påverkan på elevernas sociala samspel?
12. - Finns det något annat du vill tillägga om populärkultur och dess betydelse för elevers sociala samspel inom fritidshemmet?

SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA | STOCKHOLM
sh.se

Bilaga 2

Interfrågor för barn i fritidshemmet

1. Hur gammal är du?
2. Vad gillar du att göra på din fritid?
3. Vilka typer av media använder du mest? (t.ex. filmer, TV-serier, spel, sociala medier)
 - Följdfråga: Kan du ge exempel på några av dina favoritprogram eller spel?
4. Hur ofta använder du dessa medier? (t.ex. varje dag, några gånger i veckan)
5. Pratar du om det du spelar eller tittar på med dina vänner?
 - Följdfråga: Kan du berätta om en specifik händelse där ni diskuterade något ni sett eller spelat?
6. Finns det något de pratar om som du inte vet om?
7. Tycker du att det är kul att prata om sånt med dina vänner?